

Voor Nederland nieuwe plantensoorten en nieuwe vindplaatsen van zeldzame planten.

(Ingekomen 5 Maart 1919).

IV.

De hier te noemen planten behooren tot de soorten in den Prodr. Fl. Bat. Ed. II onder no. 301—634 genoemd.

Ter bekorting van den tekst zij hier medegedeeld, dat de exemplaren, waarvan gesproken wordt als in mijn herbarium aanwezig, over zijn gegaan in het Vereenigingsherbarium; dat met „Prodr.” steeds bedoeld is: Prodr. Fl. Bat. Ed. II; dat „Verz.” beteekent: F. A. des Tombe, Verzeichniss der neuen und bemerkenswerten Gefässpflanzen, welche in den Niederlanden 1901—1911 gefunden wurden en dat „Lijst” slaat op: A. de Wever, Lijst van wildgroeïende en eenige gekweekte planten in Zuid-Limburg. Deze lijst komt voor in de jaarboeken van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg en wel de lijsten I tot VIII achtereenvolgens in de Jaarboeken 1911 tot 1918.

1. *Anthyllis Vulneraria* L. Beck onderscheidt van deze soort behalve den Alpenvorm 2 ondersoorten: *A. vulgaris* Kern. en *A. maritima* Schweigg. De meeste en alle aan de kust gevonden ex. behooren, zegt L. Vuyck in den Prodr., tot deze laatste ondersoort. Echter zijn ook van de andere ondersoort, die gekenmerkt is door de van onderen behaarde bladen en den duidelijk opgezwollen vruchtkelk eenige vormen waargenomen, n.l. de var.

polyphylla Ser., die bij Apeldoorn op een klaverland, bemest met sumacafval van Palermo afkomstig, is gevonden. Deze var. komt in Z.- en Z.O.-Europa voor en is gekenmerkt doordat de stengel over de geheele lengte gelijkmatig met bladen is bezet. Zij is bij ons aangevoerd. Verder de var. *Keneri* Sag., waarbij, evenals bij den grondvorm *typica* Aschrs. et Gr., de stengel boven meest geen bladen draagt, maar waarbij de kelk, die bij de *typica* aanliggend kort behaard is, een lange, rechtopafstaande beharing heeft. Hiervan was in mijn herbarium een ex., gevonden door Mej. A. Kleinhoonte aan den spoordijk van Zevenaar naar Arnhem, dicht bij Westervoort. Deze var. *Keneri* is volgens de Wever (Lijst VI) sedert onheuglijken tijd met klaverzaden in Z.-Limburg aangevoerd, heeft stand gehouden en zich op hellingen, langs akkers uitgebreid. Ook langs de spoorlijnen is zij daar op tal van plaatsen gevonden.

2. *Medicago falcata* L. β . *tenuifoliolata* Vuyck. Van deze var. met zeer smalle, lijnvormige blaadjes zijn verscheidene vindplaatsen in den Prodr. vermeld. Toegevoegd worden nu ex. door W. C. van Embden, op een graswal van den Ezelsdijk bij Utrecht, door Tj. Sterringa en P. Westerhof op het Pothoofd te Deventer (1896), door A. C. J. van Goor aan het Merwedekanaal bij Nichtevecht (1900) gevonden. Volgens de Wever (Lijst VI) is zij (1911—1916) ook te Sittard en Wijre bij graanmagazijnen aangevoerd. Een vorm van *Medicago falcata* met rechte peulen is door J. Kuiper aan den Ijseldijk aan de Veluwzijde bij Zwolle en te Utrecht bij een Kazerne op aangevoerden grond waargenomen.

3. *Medicago media* Pers., de bastaard van *M. falcata* en *M. sativa*, is in den Prodr. van eenige vindplaatsen vermeld. Hier zij nog toegevoegd, dat zij door C. A. Backer tusschen Bommel en Gameren en door W. H. Wachter en P. Jansen op een spoorwegterrein aan de Roosestraat

te Rotterdam (1903) is gevonden. De Wever (Lijst VI) geeft op, dat zij tusschen de stamouders bij de Eiserlinde (1911—1916) en te Ulestraten op een luzerneakker bij Waterval (1915) voorkwam.

4. *Medicago intertexta* Gaertn. var. *echinus* Arc. is in den Prodr. alleen vermeld van de Amsterdamsche vaart bij Haarlem, verzameld door P. van der Lijn. Zij werd ook door L. Dorsman te Amsterdam over het IJ gevonden en dit ex. gaat uit mijn herbarium over. Ook is zij volgens het Verz. door J. Mesu in 1911 op een akker met Algiersch zaad te Nieuw- en St. Joosland gevonden.

5. *Trigonella coerulea* Ser. schijnt bij ons alleen aangevoerd voor te komen. In het Vereenigingsherbarium gaan nu over ex. van P. Westerhof van het Pothoofd te Deventer (1895), van F. D. J. Risch op een ruigte aan de Schie te Rotterdam (1897, 1898), van J. Koornneef op een stortplaats aan den Weurtschen dijk bij Nijmegen (1906), van J. Mesu op bouwland te Nieuw- en St. Joosland en van M. Pinkhof te Amsterdam. Volgens de Wever (Lijst VI) is zij aangevoerd te Kerkrade bij het station (1902).

6. *Trigonella gladiata* Stev. is eigenlijk een ondersoort van *Trigonella Foenum graecum*. Deze behoort tot de groep met rechtopstaande vruchten en met bloemen, die alleen of 2 bijeen in de bladoksels zitten, terwijl de vrucht langgesnaveld is. Bij *T. Foenum graecum* is de stengel rechtopstaand met rechtopstaande takken, zijn de bloemen geelachtig wit, en is de vrucht lijnvormig, tot meer dan 1 dM. lang, hoornachtig gebogen en heeft een priemvormigen 1—2,5 cM. langen snavel, terwijl bij de ondersoort *gladiata* de stengel ook wel meest rechtopstaand is, maar de takken meest liggen, de bloemen wit tot geel zijn met violette vlag en de vrucht 2,5—3 cM. lang is, zwak gekromd, met een 1,5—2 cM. langen, priemvormigen

snavel. Deze ondersoort, die in het gebied der Middellandsche Zee voorkomt, is hier eenmaal door J. Mesu en C. Brakman in 1906 op het terrein der meelfabriek te Middelburg aangevoerd gevonden.

7. *Melilotus dentatus Pers.* wordt in den Prodr. vermeld als door v. d. Sande Lacoste in 1873 gevonden op bagger aan de Weteringschans te Amsterdam. Zij komt in Europa in het O. en Z.O. deel voor op zilten grond en is dus bij ons aangevoerd. Zij is door J. Koornneef te Zeeburg bij Amsterdam en te Apeldoorn aan het lokaalspoor naar Dieren (1903) gevonden en ook volgens Verz. door M. Pinkhof in 1908 op een ruige plaats aan het Merwedekanaal bij Amsterdam.

8. *Melilotus indicus All.* Deze kleinbloemige soort is inheemsch in het gebied der Middellandsche Zee aan het zeestrand op akkers en in zoutsteppen. Zij is dus bij ons alleen aangevoerd, meest met luzerne. In den Prodr. worden eenige vindplaatsen genoemd terwijl in het Verz. ook opgegeven wordt een plaats aan de monding van het Merwedekanaal, waar M. Pinkhof haar in 1908 vond. Aan deze vindplaatsen voeg ik toe Velp (G.), waar zij in 1917 door J. L. van Soest is gevonden. De Wever (Lijst VI) vermeldt haar als voor te komen op vele plaatsen in Z.-Limburg bij graanmagazijnen, molens, langs de spoorwegen en langs de Maas en het Kanaal. Volgens schriftelijke mededeeling heeft A. W. Kloos Jr. haar in 1912 te Wormerveer en te Gorinchem en in 1913 te Knollendam gevonden, hebben B. H., J. G. Danser en H. N. Kooiman haar in 1912 te Rotterdam en A. W. Kloos Jr., Offerijns en J. Th. Henrard haar in 1917 te Deventer gevonden.

9. *Melilotus ruthenicus M. B.* Deze in Zuid-Rusland inheemsche soort gelijkt veel op *M. albus* door de witte bloemen, maar is er van te onderscheiden door de veel lossere bloemtrossen en door de dunne, draadvormige

bloemsteeltjes, die langer dan de kelk zijn, terwijl zij bij *M. albus* bijna ontbreken. Deze soort is bij ons natuurlijk alleen aangevoerd. Het eerst is zij aan de Ijkade te Amsterdam in 1906 en 1907 door M. Pinkhof verzameld en dit ex. berustte in mijn herbarium, evenals dat, hetwelk Mej. E. Verfaille in 1918 aan den Rijn bij Arnhem vond. Volgens het Verz. is zij aan den Rijn te Arnhem achter de gasfabriek reeds gevonden door J. Th. Henrard in 1909 en door M. Pinkhof in 1910. Volgens schriftelijke mededeeling heeft J. Th. Henrard haar in 1913 te Gorinchem, J. D. Dorgelo haar in 1915 te Delfshaven gevonden. In de Flora Batava is een ex. in 1910 door W. H. Wachter en P. Jansen bij den Schiedamschen watertoren gevonden, op plaat 1836 afgebeeld.

10. *Melilotus sulcatus* Desf. wordt in den Prodr. alleen vermeld van Apeldoorn, waar zij in 1877 op een met sumacafval van Palermo afkomstig bemest klaverland is gevonden. Deze soort behoort dan ook tehuis in het gebied der Middellandsche Zee en is dus bij ons alleen aangevoerd. In mijn herbarium bevonden zich ex. door M. Pinkhof in 1908 aan de Ijkade te Amsterdam gevonden, door J. Mesu te Nieuw- en St. Joosland in een akker met Algiersch graszaad en door J. L. van Soest in 1918 aan den Rijn te Arnhem aangetroffen. Bovendien is zij volgens het Verz. te Amsterdam op een laadplaats met graanafval in 1909 en op een dergelijke plaats te Arnhem ook in 1909 door J. Th. Henrard gevonden. Ook vond B. H. Danser haar, volgens schriftelijke mededeeling, in 1911 te Rotterdam.

11. *Trifolium agrarium* L. Deze soort, zeer opvallend door de groote goudgele hoofdjes, behoort thuis in Midden-Europa, doch is in het Noordwestelijk gebied zeldzaam. Volgens den Prodr. is zij te Deventer, Nijmegen, Apeldoorn en ook in 1896 te Spanbroek gevonden. Het in mijn bezit zijnde ex. is reeds in 1895 op bouwland te

Spanbroek door J. de Vries verzameld. Volgens het Verz. is zij ook in 1909 op een ruigte aan het Merwedekanaal te Amsterdam door J. Th. Henrard gevonden en verder op ontgonnen heide bij Weert in 1909 door L. Vuyck en F. A. des Tombe, welk laatste ex. in de Flora Batava afgebeeld is op plaat 1799. De Wever (Lijst VI) vermeldt haar als door Schoenmaekers in 1912 gevonden bij Stein (Z.-L.) in een klaverland. Ook vonden C. Barneveld en L. Dorsman haar, volgens schriftelijke mededeeling, in 1911 te Amsterdam.

11. *Trifolium resupinatum* L. Deze bij ons uit het gebied der Middellandsche Zee aangevoerde soort is volgens den Prodr. bij Apeldoorn, Amersfoort, Middelburg en Venlo gevonden. Daar wordt ook vermeld, dat zich in mijn herbarium een var. β . *maius* van een onbekende groeiplaats bevindt. Wat daarmee wordt bedoeld, is mij niet duidelijk. In mijn herbarium bevindt zich een ex. van *T. resupinatum* door M. Pinkhof te Amsterdam verzameld. Ik heb dit nog eens goed nagegaan, maar bevond, dat dit tot den meest algemeenen vorm *genuinum* Rouy et Foucaud behoort.

Volgens het Verz. is de plant ook door G. H. H. Zandvoort in 1909 en 1911 op een laadplaats bij Amsterdam, door J. Th. Henrard aan den Rijnsoever bij Arnhem in 1910, door J. Koornneef bij Soesterveen in 1903 en door L. Vuyck en F. A. des Tombe op ontgonnen heide te Weert in 1907 gevonden.

Volgens schriftelijke mededeeling verzamelden W. H. Wachter en P. Jansen haar in 1911 te Rotterdam, J. Th. Henrard en A. W. Kloos Jr. haar in 1912 te Gorinchem en A. W. Kloos Jr. haar in 1912 te Gorinchem en in 1913 te Wormerveer.

12. *Trifolium scabrum* L. Deze is volgens den Prodr. bij ons waargenomen op een met sumacafval bemest klaverland, op den Wageningschen berg, in de duinen

van Westkapelle en te Domburg. In mijn herbarium bevindt zich een ex. gevonden door J. v. d. Velde Olivier in 1885 tusschen Domburg en Westkapelle, dus tusschen de reeds vermelde vindplaatsen.

Wijst de vindplaats te Apeldoorn duidelijk op aanvoer, de opgaven van Domburg en Westkapelle wijzen op natuurlijke standplaatsen en daar de plant opgegeven wordt als op droge, steenachtige en grazige plaatsen in Z.- en W.-Europa te groeien en zij ook in België is gevonden, maakt dit de kans, dat zij een indigene plant is, grooter. Zij is gemakkelijk kenbaar aan de in den vruchtijd stijf uitstaande kelktanden, waardoor de hoofdjes er zeer eigenaardig uitzien en aan de langs den stengel en de bladoksels zittende hoofdjes.

13. *Trifolium pratense* L. m. *parviflorum* Bab. Deze zeer opvallende monstrositeit is door A. F. M. Reijnders in 1918 te Groningen gevonden. De bloemhoofdjes zijn hier kleiner dan bij de soort en steken boven de bovenste bladen uit. De bloemen zijn gesteeld, de schutblaadjes in het hoofdje ten deele ontwikkeld. Zij vormt een overgang tot de vergroende bloemen, zooals die ook vaak bij *T. repens* voorkomen.

14. *Astragalus Onobrychis* L. is vermeld in den Prodr. als gevonden door F. D. J. Risch aan een ruigte aan de Schie bij Rotterdam in 1899 en 1900. Dit ex. is uit mijn herbarium afkomstig, evenals het ex. dat nu in het Vereenigingsherbarium overgaat en afkomstig is van Mej. A. Kleinhoonte, die het in 1905 op een ruigte aan den Rijn te Arnhem vond.

15. *Onobrychis viciaefolia* Scop. komt op kalkhoudenden bodem in het Zuidelijk deel van Midden-Europa in het wild voor en is noordelijker wel aangekweekt.

Zij wordt in den Prodr. nog al van eenige plaatsen opgegeven. Daaraan kan ik toevoegen den spoordijk van Amsterdam naar Zaandam door J. Koornneef in 1909.

Volgens het Verz. is zij ook te Amsterdam aan het Merwedekanaal door M. Pinkhof in 1907 en 1909, te Nijmegen aan de Waalhaven door F. A. des Tombe in 1906 gevonden, terwijl de Wever in zijn Lijst opgeeft, dat zij veel in Zuid-Limburg met landbouwzaden is aangevoerd en lang stand houdt (Eiserberg, Epen—Bovenste bosch, Dolsberg, Bemelerberg, Stokkum).

16. *Cicer arietinum* L. Deze soort is in den Prodr. alleen vermeld van het Pothoofd te Deventer, de Eem bij Amersfoort en als opslag uit Calcuttatarwe bij Dordrecht. Aan deze vindplaatsen kan ik toevoegen Tjietjerk in 1912 door H. Boschma, kanaal bij de meelfabriek te Deventer in 1899 door E. J. H. Scholten en langs den Rijn bij Arnhem in 1905 door Mej. A. Kleinhoonte. In het Verz. wordt zij nog genoemd van de Ijkade te Amsterdam (M. Pinkhof, 1906), terwijl daar ook gemeld staat, dat in mijn herbarium zich een ex. bevond door Chr. Paijmans in 1905 te Tilburg gevonden. Dit heb ik echter bij de revisie van mijn herbarium nog niet teruggevonden.

De plant wordt in Zuid-Europa gekweekt om haar zaden en is bij ons alleen aangevoerd.

Volgens schriftelijke mededeelingen vonden J. Th. Henrard en A. W. Kloos Jr. haar in 1912 te Gorinchem, A. W. Kloos haar in hetzelfde jaar te Wormerveer en W. H. Wachter en P. Jansen haar ook in dat jaar te Rotterdam.

17. *Vicia narbonensis* L. β . *serratifolia* Ser. Deze var. is in mijn herbarium aanwezig, gevonden door Mej. I. Aukes in 1906 in een duinpan bij Egmond aan Zee en onderscheidt zich van de soort, doordat de blaadjes, die bij de soort wat scheef en meest gaafrandig zijn, hier gelijkzijdig en vooral de bovenste duidelijk getand zijn. Volgens A. de Wever (Lijst VI) is zij in 1912 door Ver Straeten bij Weert gevonden en volgens schrif-

telijke mededeeling door W. H. Wachter en P. Jansen in 1918 te Rotterdam.

Zij is evenals de soort bij ons alleen aangevoerd uit het gebied der Middellandsche Zee.

18. *Vicia pannonica* Jacq. Deze Zuid-Europeesche soort is eenige malen aangevoerd gevonden, evenals haar var. β . *striata* M. B. Behalve de reeds in den Prodr. vermelde vindplaatsen, zijn er in mijn herbarium ex. van Amsterdam (M. Pinkhof), Goes (A. W. Kloos Jr., 1910), ruigte Delfshaven (J. D. Dorgelo, 1914), Rotterdam (W. H. Wachter en P. Jansen, 1901) en voor β . *striata* het stationemplacement te Vlaardingen (W. H. Wachter en P. Jansen, 1902).

In het Verz. worden nog genoemd: Rijn te Rhenen (J. Koornneef, 1904) en Schiedam op een ruigte (W. H. Wachter en P. Jansen, 1909) en voor β *striata*: Amsterdam, laadplaats (J. Th. Henrard, 1909—1911), ruigte aan den Rijn te Arnhem (M. Pinkhof, 1910) en Rotterdam (W. H. Wachter en P. Jansen).

A. de Wever zegt in zijn Lijst VI, dat de soort en vooral ook de var. in de laatste jaren in Zuid-Limburg veel is aangevoerd gevonden bij de graanmagazijnen, langs de spoorwegen en ook met voedergewassen. Volgens schriftelijke mededeeling is de var. door B. H. Danser en H. N. Kooiman in 1911 te Rotterdam, door A. W. Kloos Jr. in 1913 te Dordrecht en door B. H. Danser in 1912 te Reuver gevonden.

19. *Lathyrus Aphaca* L. In Midden- en Zuid-Europa is deze soort inheemsch, bij ons is zij vaak aangevoerd. Verschillende vindplaatsen uit mijn herbarium zijn reeds vermeld in den Prodr. Hieraan kan ik nog toevoegen: station Denekamp (J. Koornneef), Westervoortsche dijk bij Arnhem (E. J. Odinet, 1917), Kolenaschweg bij Amsterdam (Th. J. Stomps en A. J. L. Terwen, 1902).

A. de Wever (Lijst VI) geeft op, dat de vorm met
Nederl. Kruidk. Archief. 1919.

alleenstaande of hoogstens 2 bijeenstaande bloemen reeds in 1868 door Dumortier voor den Pietersberg en Limmel werd opgegeven en zich na dien tijd op de akkers zoo heeft verspreid, dat zij, hoewel oorspronkelijk aangevoerd, nu als ingeburgerd mag beschouwd worden.

De vorm *floribundus Maly* met overwegend 2-, soms 3-bloemige bloeiwijzen en steunbladen zoo lang als de stengelleden, is in Bulgarije inheemsch en in Zuid-Limburg overal aangevoerd bij de graanmagazijnen en langs de spoorwegen.

20. *Lathyrus annuus L.* is niet in den Prodr. vermeld. Deze soort is inheemsch in het gebied der Middellandsche Zee en is in mijn herbarium aanwezig van de stoommeelfabriek te Deventer, waar zij in 1916 door J. J. Zuidema is gevonden. In het Verz. wordt zij opgegeven van Rotterdam (W. H. Wachter en P. Jansen, 1905) en volgens schriftelijke mededeeling vonden J. Th. Henrard, P. Jansen, A. W. Kloos Jr. en Ver Straten haar in 1918 te Weert.

Zij behoort met *L. sativus*, *L. Cicera* en *L. hirsutus* tot de afdeeling *Cicercula Med.*, die meest in het gebied der Middellandsche Zee thuis behoort. Deze afdeeling is gekenmerkt door den om zijn as gedraaiden stijl, zoodat de vlakken rechts en links staan, door 1-, zelden 2—3-bloemige bloeiwijzen en door 3—5-zadige, langwerpige-eironde peulen.

Bij *L. hirsutus* zijn de peulen behaard, bij de andere kaal. Van deze loopen de bladen bij *L. Cicera* in een stekelpuntje of een ongedeelde rank uit, bij *L. annuus* en *L. sativus* althans de bovenste in een vertakte rank.

L. annuus en *L. sativus* verschillen van elkaar, doordat bij *L. annuus* de bloemen geel, de peulen 5 cM. lang, aan de buiknaad ondiep gegroefd en de blaadjes lancetvormig zijn, terwijl bij *L. sativus* de bloemen wit, iets blauwachtig, de peulen 3 cM. lang, aan de buiknaad

sterk convex gebogen en 2-vleugelig gekield en de blaadjes lijn-lancetvormig zijn.

21. *Lathyrus pratensis* β . *velutinus* D. C. Deze var. is in den Prodr. niet genoemd. Zij onderscheidt zich van den hoofdvorm, die tamelijk dicht zacht tot kortborstelig behaard is, doordat de geheele plant sterk behaard en door korte haren grijsviltig is. Zij is te Oostkapelle in 1918 gevonden en het ex., dat ik bezit, is mij gezonden door H. W. Heinsius.

22. *Lathyrus latifolius* L. komt bij ons waarschijnlijk alleen als verwilderde sierplant voor. Zij behoort thuis in het gebied der Middellandsche Zee.

Volgens den Prodr. is zij gevonden bij het Mastbosch bij Breda, te Berg en Dal en te Ruurlo, volgens het Verz. is zij door L. Dorsman in 1909 te Beek bij Nijmegen gevonden. Het ex., dat ik bezit, is in 1914 door J. Koornneef op een stortplaats te Hilversum geplukt.

23. *Lathyrus montanus* Bernh. β . *tenuifolius* Rth. vermeld ik alleen, omdat uit het vinden dezer var. door Mevr. A. G. Kerkhoven—Wijnhoff in 1905 te Hoenderloo blijkt, dat zij daar stand houdt, want zij werd volgens den Prodr. daar reeds in 1854 door van de Sande Lacoste en in 1872 en 1878 door Kok Ankersmit gevonden.

24. *Prunus petraea* Tausch. Dit is een Midden-Europeesche bergplant (Sudeten, Silezië, Bohemen). Zij wordt volgens den Prodr. evenals *P. Padus* vaak gekweekt. A. de Wever zegt echter in zijn Lijst VI, 46, dat het wel vreemd is, dat deze bergplant met haar klein verspreidingsgebied, die zelfs bij de grootste kweekers nooit als sierheester wordt aangeboden, op zooveel plaatsen in Noord-Nederland verwilderd wordt aangetroffen.

Volgens den Prodr. is zij bij Zwolle, Almelo, Hillegom, Voorschoten, Dalfsen, Apeldoorn, Bunnik, Scheveningen, Breda, in het Haagsche bosch en de Domburgsche

manteling aangetroffen en ik zelf bezit ex. door J. Kuyper te Heerenveen en door F. J. Bevort te Berg en Dal gevonden.

25. *Rubus laciniatus* Willd. (*R. vulgaris* l. *laciniatus* Aschrs. et Gr.). Ascherson en Graebner twifelen in Synopsis VI, 2 p. 483 of deze vorm tot *R. vulgaris* behoort. Zij is zeer eigenaardig door de dubbel veerspletige blaadjes met smalle slippen, die aan weerskanten groen zijn. De kroonbladen zijn ingesneden, rose. Zij is in 1916 door J. Koornneef te Hilversum, ook in 1916 door Mej. J. van der Velden op een handelsterrein te Rotterdam en in 1917 door J. L. v. Soest te Beekhuizen bij Velp gevonden. Daarvan zijn ex. in mijn herbarium. Volgens het Ned. Kruidk. Arch. 1917, p. 27 vond C. Sipkes haar te Schoten.

26. *Rubus phoeniculasius* Maximw. is gemakkelijk kenbaar aan de 3-tallige bladen, maar vooral aan de lange, bruinroode klierborstels, die alle bladstelen en alle assen, vooral die in de bloeiwijze, bekleeden. De kroonbladen zijn klein, rose, de vruchten wijnrood. Zij stamt uit Oost-Azië en is bij ons alleen verwilderd. Zij is in 1914 door L. Rijnveld te Hilversum en in 1917 door J. L. van Soest te Velp (G.) gevonden en daarvan zijn ex. in mijn herbarium.

27. *Potentilla fragariastrum* Ehrh. Deze alleen in Zuid-Limburg in bosschen en op hellingen algemeene soort was tot dusverre nergens elders in Nederland gevonden, tot Joh. Jansen haar in 1918 op de Maldenburcht bij Malden aantrof.

28. *Potentilla norvegica* L. Deze aangevoerde soort staat in den Prodr. slechts vermeld van het Pothoofd te Deventer, het Scheveningsche kanaal, Zutphen en Zandbergen bij Naarden. In het Verz. wordt zij opgegeven van de Rietlanden (1907) en een ruige plaats aan het Merwedekanaal bij Amsterdam (1908, M. Pinkhof), van

een ruige plaats aan den Rijnsoever bij Arnhem (1911, J. Th. Henrard), van de Hembrug (J. Koornneef, 1905), van Hulshorst bij de halte (F. A. des Tombe, 1905, 1910), van de Harlinger vaart bij Leeuwarden (J. Th. Henrard, 1900), van ontgonnen heide bij Weert (Ver Straeten 1908), terwijl A. de Wever in Lijst V opgeeft Sittard bij de graanmagazijnen en Hoensbroek bij den graanmolen te Akerstraat. Hierbij kan ik voegen: Huis ter Heide (Mej. H. van Stolk, 1912), Goes (A. W. Kloos Jr., 1910), Houthaven Amsterdam (J. Koornneef, 1906), Apeldoorn (dez., 1910) en Overschie (J. D. Dorgelo), terwijl zij volgens schriftelijke mededeeling ook gevonden is te Wormerveer (A. W. Kloos Jr., 1913), te Rotterdam (W. H. Wachter en P. Jansen), te Dordrecht (G. J. Evers, 1916) en aan den Beukelsdijk te Rotterdam (J. D. Dorgelo, 1916).

29. *Potentilla recta* L. *acutifolia* Aschrs. et Gr. Deze vorm wordt in den Prodr. niet vermeld. Wel wordt zij door A. de Wever in Lijst V 45 genoemd als *P. recta* A. *sulfurea* Lmk. et D. C. (= *P. acutifolia* Gilib.) en als sedert 1908 gevonden langs het spoor van Heerlen naar Schaesberg. Zij onderscheidt zich door spitse tanden aan de bladen en door de meest 7-tallige wortelbladen en van verwante var. door de klierachtige beharing boven aan den stengel, de 2—3-spletige steunbladen, de klierharige bloemstelen en de groote, zwavelgele bloemen. In het herbarium der Vereeniging gaan over ex. in 1917 door A. Herman in het Haagsche bosch en door J. L. van Soest aan den Plasmolen gevonden. Volgens schriftelijke mededeeling vonden J. Th. Henrard en A. W. Kloos Jr. haar in 1914 te Gorinchem.

30. *Potentilla mixta* Nolte, de bastaard van *P. reptans* en *P. procumbens* is in het herbarium der Vereeniging aanwezig van Apeldoorn en Zutfen. Ik kan daarbij nu voegen een ex. door J. Mesu in West Zeeuwsch-

Vlaanderen gevonden. W. H. Wachter en P. Jansen hebben mij medegedeeld, deze soort ook te Rotterdam te hebben verzameld.

31. *Agrimonia odorata* Mill. Een ex. met slechts 5 meeldraden in de bloemen is in 1899 door J. Heidema aan de Oosterhoogebrug bij Groningen gevonden en gaat over in het Vereenigingsherbarium.

32. *Pirus communis* L. Ex. door R. de Boer en H. Kooi te Groningen en door C. A. Backer te Overveen gevonden, gaan over in het Vereenigingsherbarium.

33. *Amelanchier canadensis* Torr. et Gray. Volgens den Prodr. is deze Noord-Amerikaansche sierheester eenige malen verwilderd aangetroffen. Ex. van F. J. Bevort, in 1899 te Beek en op den Kwakkenberg bij Nijmegen, van C. A. Backer, in den Haarlemmerhout, Boekenrode en Aerdenhout, van A. H. Blaauw, op den spoordijk Elst—Arnhem in 1901 en van J. Koornneef, op Marialust te Apeldoorn gevonden, worden aan het Vereenigingsherbarium toegevoegd.

34. *Oenothera Lamarckiana* Ser. gevonden door C. Sipkes te Santpoort wordt aan het herbarium der Vereeniging toegevoegd.

35. *Clarkia pulchella* Pursh. Deze Noord-Amerikaansche sierplant is een paar malen verwilderd gevonden. Zoowel het in den Prodr. vermelde ex. door Mevr. Snellen bij de meelfabriek te Middelburg als een ex. door J. P. J. W. Kusters te Arnhem gevonden worden ingelascht in het Vereenigingsherbarium.

36. *Callitriche obtusangula* Le Gall. Deze soort, waarvan de verspreiding nog niet goed schijnt vast te staan, vooral ook, doordat zij nogal eens met *C. stagnalis* verwisseld is, is in den Prodr. opgegeven voor Noordwijk, Leiden, Tholen en Domburg. Een door W. P. A. Jonker te Kloetinge gevonden ex. is in mijn herbarium.

37. *Calandrinia compressa* Schrad. Deze Chileensche

plant schijnt hier en daar, misschien met zaden ingevoerd en opgeslagen te zijn. Zij wordt in den Prodr. vermeld van uitgebaggerden grond uit de Eem bij Amersfoort en als opslag in een tuin te Apeldoorn. P. van den Burg vond haar in 1898 in een moestuin te Laag Soeren, welk ex. nu in het Ver. herb. overgaat. Ook in Limburg is zij volgens A. de Wever (Lijst IV) met bloem- en groentezaden aangevoerd bij het kasteel Amsténrade (1899—1902—1908).

38. 39. 40. *Saxifraga umbrosa* L., een sierplant uit de Pyreneeën, *Tellima grandiflora* L., een sierplant uit Noord-Amerika en *Astrantia major* L., een sierplant uit de Alpen, zijn hier verwilderd gevonden. De eerste door A. W. Kloos Jr. bij de Prins-Hendrikbrug over de Biesbosch bij Dordrecht in 1912, de tweede door B. J. de Haan en K. Kooy in een tuin bij het Koloniaal museum te Haarlem en den Haag, de derde door H. van Zanten te Uithuizen. Al deze ex. worden toegevoegd aan het Vereenigingsherbarium, het ex. van *Tellima* ontving ik door bemiddeling van M. Greshoff. Deze gaf een beschrijving er van in de Levende Natuur 1906 en deelde mij ook mede, dat de plant bij den Haag was gevonden.

41. *Oenanthe peucedanifolia* Poll. Deze in ons land uiterst zeldzame Umbellifeer, die in den Prodr. alleen vermeld staat, als gevonden in een polder bij Dordrecht, bij Zwijndrecht, bij Rotterdam en tusschen Lith en Lithoyen, is door J. Metzelaar in het Naardermeer gevonden. Dit ex. gaat over in het Ver. herb.

42. *Silau flavescens* Bernh. Deze soort is vooral langs de Maas gevonden, zooals blijkt uit de opgave van vindplaatsen in den Prodr., in de lijst V van A. de Wever (langs de Maas te Borgharen, tusschen Stein en Urmond en op de Greend tusschen Maasbracht en Wessem) en uit het ex. uit mijn herbarium, dat met eenige andere, reeds

in den Prodr. genoemde, overgaat in het Vereenigingsherbarium, nl. te Charlois gevonden door J. Koornneef. Volgens schriftelijke mededeeling hebben J. Th. Henrard en A. W. Kloos Jr. haar in 1913 ook te Gorinchem gevonden.

43. *Crithmum maritimum* L. Deze echte kustplant, die ook aan de westkust van Frankrijk is gevonden, was bij ons alleen bekend van Huisduinen, waar L. de Bruijn haar in 4 ex. in 1899 tusschen de keien der zeevering vond, maar waar zij sedert 1901 door herstellingen aan die zeevering is verdwenen. Op 27 Juli 1905 vonden K. J. D'huij en F. K. van Iterson haar tusschen de keien van den zeedijk bij Westerschouwen (Burgsluis) en daarvan gaat een ex. in het Vereenigingsherbarium over. Volgens het Verz. heeft D. Lako haar in 1905 ook tusschen keien van den zeedijk bij de vluchthaven te Vlissingen verzameld.

44. *Orlaya grandiflora* Hoffm. Deze op akkers op kalk- en zandgrond in Midden- en Zuid-Europa voorkomende soort, is bij ons alleen hier en daar aangevoerd. In den Prodr. worden als vindplaatsen vermeld de meelfabriek te Deventer, Groenhoven bij Leiden, een duin achter het hotel Wittebrug bij 's-Gravenhage, tusschen het koren te Vaals en Middelburg (waarschijnlijk bij de meelfabriek). In het Verz. worden nog opgegeven: Zeeburg bij Amsterdam, een ruige plaats op Sonsbeek en aan den Rijn achter de gasfabriek te Arnhem en Laren (Geld.) en A. de Wever zegt in Lijst V, dat zij sedert $\frac{1}{2}$ eeuw stand houdt op kalkkokers tusschen Lemiers en Orsbach en te Valkenburg bij een molen. Daaraan voeg ik toe een ex. gevonden door P. A. Willems aan de Leije bij Tilburg en een door E. J. H. Scholten in 1899 aan het kanaal bij de meelfabriek te Deventer gevonden. Volgens schriftelijke mededeelingen is zij te Nijmegen in 1913 door

J. Koornneef en te Bemelen in 1916 door A. de Wever gevonden.

45. *Caucalis daucoides* L. Hoewel deze soort opgegeven wordt als in geheel Europa vooral op kalkgrond voor te komen, wijzen de enkele vindplaatsen in ons land op aanvoer met graan. Zij is volgens den Prodr. gevonden aan de meelfabriek te Deventer, in de vestingswerken buiten de Hezelpoort te Nijmegen, op den Zeeburgerdijk bij het abattoir te Amsterdam, te Edam, op een ruigte te Overveen, te Groenhoven bij Leiden, op het terrein der meelfabriek te Soeterwoude, te Stadwijk onder Voorschoten, aan een dijk te 's-Gravenzande, te Laag Soeren, Rotterdam, Rozenburg en op een proefveld te Dordrecht. De Wever (Lijst V) geeft haar als aangevoerd te Maastricht op eenige plaatsen, te Smeermaas, Wijlre en Sittard op. Daaraan kan ik toevoegen een ex. door W. H. Wachter en P. Jansen op het stationsemplement te Vlaardingen (1903) en een door L. Dorsman en C. Barneveld te Wormerveer gevonden.

46. *Turgenia latifolia* Hoffm. Deze plant van de kalkgronden van Midden- en Zuid-Europa is bij ons dus alleen aangevoerd. In den Prodr. wordt zij vermeld van vrij veel plaatsen en A. de Wever vermeldt haar in Lijst V als aangevoerd te Wijlre, Sittard en Maastricht. De ex. in mijn herbarium zijn van P. Westerhof en H. W. Peteri bij de steenfabriek Petra te Deventer (1898), van J. F. Geraerts te Nedersel (gem. Bladel), van W. H. Wachter en P. Jansen op Crooswijk te Rotterdam (1904), van L. Dorsman en C. Barneveld te Wormerveer en van J. Brummelkamp aan de meelfabriek te Deventer.

47. *Chaerophyllum bulbosum* L. Deze soort, die onder kreupelhout, aan wegen en waterkanten in Dalmatië, Bosnië, Herzegowina, Montenegro en ook in Midden-Europa wordt aangetroffen, schijnt in ons land langs de

rivieren aangevoerd te zijn, doch zeer zeldzaam. In den Prodr. wordt zij alleen vermeld van de Ooische waard bij Nijmegen (1841 en 1843), van Alblasserdam (?) (1887) en van Rijswijk (G.) (1900). Dit laatste ex. werd door mij aan het Vereenigingsherbarium afgestaan. Daaraan wordt nu toegevoegd een ex. door J. Brand te Doesburg in 1913 gevonden.

48. *Myrrhis odorata* L. Deze plant, die op bergvlakten thuis behoort, is bij ons wel gekweekt en waarschijnlijk alleen verwilderd aangetroffen. Zij is in het herbarium aanwezig van den Plasmolen. De in den Prodr. genoemde, als in mijn herbarium aanwezige ex. van J. B. Bernink te Denekamp, van P. van den Burg te Laag Soeren, Enghuizen en Hummelo (1897), van F. J. Bevort te Beek bij Nijmegen, van Mej. A. A. L. Pilgrim te Arnhem, gaan met een door J. Koornneef bij de brug de Ram aan het kanaal naar Hattem bij Apeldoorn gevonden ex. over in het Vereenigingsherbarium.

Volgens het Verz. vond M. J. Blijdenstein haar in 1905 in een boerentuin te Lonneker.

49. *Bifora radians* M. B. Deze in Zuid-Europa inheemsche plant is bij ons alleen aangevoerd. In het herbarium der Vereeniging komt zij voor van de meelfabrieken te Deventer en Alkmaar, van Groenhoven bij Leiden en uit een moestuin te Dordrecht. Ex. gevonden door A. C. J. van Goor aan de Koenenkade te Amsterdam (1906), door Mej. A. Isaäcs te Vlaardingen, door F. Sonnevillie te Maastricht en door E. J. H. Scholten aan het kanaal bij de meelfabriek te Deventer (1899) voeg ik hieraan toe. In het Verz. worden ook nog opgegeven Oranjekom te Haarlem (van Bork, 1911), de Rijn bij het Veerhuis te Rhenen (J. Koornneef) en bij een meelfabriek en op het spoorwegterrein te Weert (Ver Straeten, 1906) en in de Lijst V van A. de Wever Maastricht (stortterrein, 1912) en Sittard (graan-

magazijn, 1914). Volgens schriftelijke mededeeling is zij ook door A. W. Kloos Jr. in 1914 te Wormerveer en door A. de Wever in 1916 tusschen Sittard en Nieuwstad en te Wijlre gevonden.

Toevoegingen aan het Nederlandsch Kruidkundig
Archief 1913 (I, 150—164), 1915 (II, 125—138)
en 1917 (III, 129—135).

1. *Mibora minima* Desv. Dit grasje wordt in den Prodr. alleen vermeld van een tuin te Bussum in 1883, van een veenachtig weiland achter Zorgvliet bij 's-Gravenhage in 1825 en van Oudenbosch in 1894. Na dien tijd is het niet weer gevonden tot in 1918 J. E. Couvée het in een boomkwekerij te Breda ontdekte. Een ex. hiervan gaat over in het Vereenigingsherbarium. Of dit grasje bij ons is aangevoerd of inheemsch is, is niet zeker uitgemaakt. Het schijnt vaak onbestendig te zijn en slechts in beperkte gebieden meer algemeen ¹⁾).

2. *Hesperis matronalis* L. Aan de vindplaatsen N. K. A. 1915 p. 130 kan nog toegevoegd worden de weg van Amerongen naar het Rijnveer, waar Mevr. A. J. Heukels—de Kruijff deze plant in 1917 vond.

3. *Cucubalus baccifer* L. Aan de in den Prodr. vermelde vindplaatsen kan ik toevoegen Doesburg, waar J. Brand haar in 1913 vond.

4. *Erysimum hieracifolium* L. β . *virgatum* Rth. In den Prodr. worden van deze var. geen ex. opgegeven. Een ex. door F. D. J. Risch in 1900 te Rotterdam gevonden, schijnt mij deze var. te zijn.

5. *Lepidium latifolium* L. Van deze zeldzame soort, die alleen in de duinen en op vochtige plaatsen naar den

¹⁾ In 1920 vond J. E. W. Ihle het op een kwekerij bij Utrecht.

zeekant werd aangetroffen, werd in 1915 een vindplaats ontdekt aan de Dokkumer trekvaart bij Leeuwarden door H. Siersma. Eenige ex. van die plaats, die door aanleg van een weg wel als vindplaats verloren zal gaan, zond hij mij.

6. *Viscaria vulgaris* Roehl. Deze soort, ook als *Lychnis Viscaria* L. bekend, was in ons land nog niet gevonden. Zij komt in Duitschland op zonnige heuvels, in bosschen en droge weiden vrij algemeen voor, maar is bij ons zeker aangevoerd. Zij werd in 1917 te Oranjewoud op een aardappelveld door J. H. en J. A. Overdiep gevonden. Het geslacht *Viscaria* komt met de gesl. *Melandryum*, *Lychnis*, *Coronaria* en *Agrostemma* overeen, doordat de bloemen 5 stempels hebben en de zaden niervormig en knobbelig zijn, maar het onderscheidt zich van die geslachten, doordat de doosvrucht aan den voet 5-hokkig is. De bloemkroonbladen hebben een kroontje en de doosvrucht is langgesteeld en springt met 5 kleppen open.

De soort zelve is vooral kenbaar aan den stengel, die onder de hogere knopen kleverig is en doordat de bloeiwijze tros-pluimvormig is en bijna kransen vormt. De bloemen zijn purperkleurig.

7. *Abutilon Avicennae* Gaertn. Deze tot de familie der *Malvaceae* behorende soort was in ons land tot voor korten tijd onbekend. Zij onderscheidt zich van de andere geslachten dier familie door het ontbreken van een bijkel en doordat de vruchtjes beneden tot een veelhokkige doosvrucht zijn verbonden, die aan het vrije deel naar binnen openspringt. Ook zijn de bloemen geel.

De soort komt in Z.O.-Europa in het wild voor en is bij ons aangevoerd. Zij is het eerst gevonden door A. W. Kloos Jr. in 1913 te Wormerveer, daarna door Th. Collot d'Escury in 1917 op een fabrieksterrein te Schiedam en in datzelfde jaar door J. H. van Dijk te Berkel (Z. H.). Dit laatste ex. gaat over in het Vereenigingsherbarium.

8. *Impatiens parviflora* D. C. Aan de vindplaatsen in het N.-K. A. 1917 p. 134 kan nog toegevoegd worden Beekhuizen bij Velp, waar zij in 1917 door J. L. van Soest werd gevonden. Volgens schriftelijke mededeeling is zij in 1918 door C. Sipkes te Santpoort aangetroffen.

H. HEUKELS.
